

Dubrovnik kao turistička destinacija

Spajić, Dinka

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:081131>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-22**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

«Dr. Mijo Mirković»

DINKA SPAJIĆ

DUBROVNIK KAO TURISTIČKA DESTINACIJA

Završni rad

Pula, rujan 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

«Dr. Mijo Mirković»

DINKA SPAJIĆ

DUBROVNIK KAO TURISTIČKA DESTINACIJA

Završni rad

JMBAG: 0303093644, redovita studentica

Studentski smjer: turizam

Predmet: Ekonomija doživljaja

Znanstveno područje:

Znanstveno polje:

Znanstvena grana:

Mentor: Aljoša Vitasović

Pula, rujan 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	2
1.3. Struktura rada	2
2. POJAM TURIZMA I RAZVOJ TURIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ	3
2.1. Pojam turizma	3
2.1.1. Razvoj definicije turizma	3
2.1.2. Ključni elementi turizma	4
2.1.3. Vrste turizma	5
2.1.4. Ekonomski i društveni učinci turizma	7
3. DUBROVNIK KAO ATRAKTIVNA TURISTIČKA DESTINACIJA	14
3.1. Turistička ponuda grada Dubrovnika	14
3.1.1. Povijesne znamenitosti i kulturna baština	14
3.1.2. Smještaj i luksuzni turizam	17
3.1.3. Gastronomija i enologija	17
3.1.4. Aktivnosti i sportski turizam	18
3.1.5. Izleti i okolne atrakcije	19
3.2. Utjecaj razvoja turizma na Dubrovnik	20
3.2.1. Ekonomski utjecaj	20
3.2.2. Socijalni utjecaj	22
3.2.3. Kulturni utjecaj	23
3.2.4. Utjecaj na okoliš	25
3.3. Problemi turizma u Dubrovniku	27
4. PREDUVJETI BUDUĆEG RAZVOJA TURIZMA U DUBROVNIKU	30
4.1. Unapređenje infrastrukture	30
4.2. Primjena održivih praksi	32
5. KRITIČKI OSVRT NA TURIZAM GRADA DUBROVNIKA	34
6. ZAKLJUČAK	36
7. POPIS LITERATURE	37
SAŽETAK	39
ABSTRACT	40

1. UVOD

Dubrovnik, smješten na južnom dijelu hrvatske obale Jadranskog mora, jedan je od najpoznatijih i najprestižnijih turističkih odredišta ne samo u Hrvatskoj, već i u cijelom svijetu. Njegove dobro očuvane srednjovjekovne zidine, slikovite ulice, bogata kulturna i povijesna baština, te spektakularni pejzaži privlače milijune turista svake godine. Grad, često nazivan "Biserom Jadrana", poznat je po svojoj arhitekturi koja obuhvaća venecijanske, renesansne i barokne elemente, a stari dio grada, okružen monumentalnim zidinama, nalazi se na popisu svjetske baštine UNESCO-a od 1979. godine.

Jedna od glavnih atrakcija Dubrovnika su njegove masivne gradske zidine, koje su u prošlosti služile kao obrana, a danas nude nevjerojatne panoramske poglede na grad i more. Osim toga, Dubrovnik je poznat po Stradunu, glavnoj gradskoj ulici, te brojnim povijesnim znamenitostima poput Orlandovog stupa, Kneževa dvora i franjevačkog samostana. Uz kulturnu baštinu, grad nudi i vrhunske plaže, luksuzne hotele, restorane s mediteranskom kuhinjom te raznovrsne kulturne i zabavne manifestacije, uključujući poznati Dubrovački ljetni festival.

Međutim, zbog svoje popularnosti, Dubrovnik se suočava s izazovima poput prekomjernog broja turista, posebno tijekom ljetne sezone i dolazaka velikih kruzera, što stvara pritisak na infrastrukturu i lokalnu zajednicu. Unatoč tome, grad kontinuirano radi na balansiranju između razvoja turizma i očuvanja svoje autentičnosti i kulturne baštine, te promovira održivi turizam kao ključnu strategiju za budućnost.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog rada je analiza Dubrovnika kao turističke destinacije, s posebnim naglaskom na razvoj, promociju i izazove koje nosi turizam u ovom povijesnom gradu. Dubrovnik, poznat po svojoj bogatoj kulturnoj baštini i izvanrednom položaju na Jadranskom moru, jedan je od najpopularnijih turističkih odredišta u Hrvatskoj. Cilj rada je istražiti glavne faktore koji utječu na njegovu popularnost među turistima, kao i analizirati izazove održivosti turizma, poput prekomjernog broja posjetitelja i negativnog utjecaja na lokalnu zajednicu. Kroz

analizu trenutnog stanja, rad će ponuditi prijedloge za daljnji razvoj i održivost turizma u Dubrovniku.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Za izradu ovog rada korišteni su sekundarni izvori podataka kao što su znanstveni članci, stručne knjige, te relevantni izvještaji i statistički podaci iz domaćih i međunarodnih publikacija. Poseban naglasak stavljen je na podatke Hrvatske turističke zajednice (HTZ), Državnog zavoda za statistiku, te lokalnih turističkih organizacija u Dubrovniku. Metode prikupljanja podataka uključuju pregled postojeće literature, analizu statističkih podataka o turističkom prometu u Dubrovniku, kao i proučavanje relevantnih strategija razvoja turizma. U nekim dijelovima, analiza će se oslanjati i na dostupne studije slučaja i primjere iz prakse u turizmu.

1.3. Struktura rada

Struktura rada podijeljena je u sedam glavnih poglavlja. Prvo poglavlje, Uvod, obuhvaća predmet, cilj rada, izvore podataka, metode prikupljanja i pregled strukture rada. Drugo poglavlje, Pojam turizma i razvoj turizma u Republici Hrvatskoj, analizira osnovne definicije turizma, povijesni razvoj turizma u Hrvatskoj te njegov ekonomski utjecaj na nacionalno gospodarstvo. Treće poglavlje, Dubrovnik kao atraktivna turistička destinacija, posvećeno je analizi turističke ponude Dubrovnika, utjecaju turizma na grad te problemima koji proizlaze iz turističke ekspanzije. U četvrtom poglavlju, Preduvjeti budućeg razvoja turizma u Dubrovniku, raspravlja se o strategijama i uvjetima za daljnji održivi razvoj turizma. Peto poglavlje, Kritički osvrt na turizam grada Dubrovnika, pruža analizu izazova i prednosti trenutnog stanja turizma u gradu. Na kraju, šesto poglavlje, Zaključak, sažima glavne nalaze i donosi preporuke za daljnji razvoj, dok sedmo poglavlje sadrži Popis literature korištene u radu.

2. POJAM TURIZMA I RAZVOJ TURIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

2.1. Pojam turizma

Turizam je kompleksan društveno-ekonomski fenomen koji se odnosi na putovanja i boravke osoba izvan njihovog stalnog prebivališta, najčešće radi rekreacije, odmora ili poslovnih razloga. Prema Svjetskoj turističkoj organizaciji (UNWTO), turizam uključuje aktivnosti putnika koji borave na mjestu izvan svoje uobičajene okoline kraće od godinu dana, a koji ne ostvaruju primarni prihod iz aktivnosti na tom mjestu (UNWTO, 2023). Ovaj fenomen obuhvaća različite oblike, od masovnog turizma do specijaliziranih oblika poput ekoturizma, kulturnog turizma, zdravstvenog turizma i pustolovnog turizma.

Turizam je važan zbog svoje sposobnosti poticanja gospodarskog rasta i razvoja, otvaranja radnih mjesta, te očuvanja kulturne baštine i okoliša. Također, turizam doprinosi međunarodnom razumijevanju i razmjeni, stvarajući platformu za socijalne, ekonomske i kulturne interakcije (Cooper et al., 2020). Zahvaljujući svojoj multidisciplinarnoj prirodi, turizam ima veliki utjecaj na različite sektore, uključujući prijevoz, ugostiteljstvo, trgovinu i javne usluge.

Turizam je složen i dinamičan društveno-ekonomski fenomen koji obuhvaća različite aktivnosti pojedinaca izvan njihove uobičajene okoline. Najčešće se turizam definira kao privremeno putovanje i boravak ljudi izvan svog stalnog prebivališta u svrhu rekreacije, odmora, poslovnih aktivnosti ili kulturnih interesa. Prema Svjetskoj turističkoj organizaciji (UNWTO), turizam uključuje putovanja i boravke osoba izvan njihovog uobičajenog okruženja u trajanju kraćem od jedne godine, bez svrhe ostvarivanja dohotka na tom mjestu (UNWTO, 2023). Iako se čini jednostavnom, definicija turizma obuhvaća širok raspon aktivnosti koje imaju duboke društvene, ekonomske i kulturne implikacije.

2.1.1. Razvoj definicije turizma

Pojam turizma evoluirao je tijekom povijesti. Izvorno, turizam se odnosi na putovanja radi užitka ili istraživanja, a pojavio se kao rezultat industrijalizacije i širenja prometnih mreža

tijekom 19. stoljeća (Cooper et al., 2020). Prve turističke aktivnosti bile su usmjerene na aristokraciju i bogatije slojeve društva, osobito u Europi, gdje su ljetovališta i toplice postali popularni. U tom periodu turizam je bio luksuz rezerviran za elitu, a destinacije su bile uglavnom ograničene na prestižna europska odredišta poput Švicarske, Italije i Francuske (Urry i Larsen, 2011).

S razvojem masovnog turizma sredinom 20. stoljeća, pojam turizma proširio se i na srednje slojeve društva. Pristupačnost prijevoza, osobito avio-kompanija, te rastući dohodak stanovništva omogućili su većem broju ljudi da putuju u inozemstvo. Masovni turizam odnosi se na putovanja velikih grupa ljudi u popularne destinacije, što je značajno doprinijelo globalizaciji turizma (Smith, 2021). Također, s pojavom specijaliziranih oblika turizma poput ekoturizma, kulturnog turizma i pustolovnog turizma, definicija turizma postala je šira i raznolikija.

2.1.2. Ključni elementi turizma

Turizam se temelji na nekoliko ključnih elemenata koji ga čine jedinstvenim ekonomskim sektorom. Prvo, to su putovanja izvan uobičajenog prebivališta. Prema UNWTO-u, osoba se smatra turistom ako provede najmanje jednu noć u odredištu koje nije dio njezine svakodnevne rutine (UNWTO, 2023). Turisti su motivirani različitim razlozima, uključujući rekreaciju, avanturu, kulturno učenje, posao ili religijske potrebe.

Drugi ključni element turizma je privremenost boravka. Prema Cooperu et al. (2020), turizam podrazumijeva privremenu migraciju, gdje posjetitelji ne traže trajno nastanjenje ili zaposlenje u odredištu. Privremenost diferencira turizam od migracije ili poslovnih putovanja s dugotrajnim ciljevima.

Treći element turizma je ekonomska aktivnost koju generira. Turizam ima značajan utjecaj na gospodarstva diljem svijeta, osobito u zemljama koje se oslanjaju na turizam kao glavnu gospodarsku djelatnost. Turisti troše novac na smještaj, hranu, prijevoz, suvenire i razne usluge, što potiče rast lokalne ekonomije i stvara radna mjesta (Butler, 2020).

2.1.3. Vrste turizma

Postoje mnogi oblici turizma, a klasifikacija turizma ovisi o motivima putovanja, prirodni aktivnosti te trajanju i lokaciji boravka. Masovni turizam, koji se često povezuje s organiziranim putovanjima i popularnim destinacijama, najrašireniji je oblik turizma. Međutim, sve veću važnost imaju specijalizirani oblici turizma koji odgovaraju na specifične interese putnika.

Turizam je kompleksan i dinamičan sektor koji obuhvata različite vrste putovanja i aktivnosti, od tradicionalnih odmora do specifičnih iskustava usmjerenih na različite interese i potrebe putnika. Razumjevanje različitih vrsta turizma pomaže u osvjetljavanju kako se turistička iskustva razvijaju i prilagođavaju modernom društvu. Ovaj dio rada istražuje glavne vrste turizma, uključujući masovni turizam, kulturni turizam, ekoturizam, avanturistički turizam, medicinski turizam i tematski turizam, analizirajući njihove karakteristike i utjecaj na destinacije i posjetioce.

Turizam je složena i raznovrsna industrija koja obuhvaća širok raspon aktivnosti, interesa i vrsta putovanja. Ovisno o motivima putovanja, iskustvima koja turisti traže te geografskim i kulturnim karakteristikama odredišta, turizam se može podijeliti na nekoliko različitih vrsta. Svaka vrsta turizma ima specifične karakteristike, izazove i prilike, a zajedno čine kompleksan ekosustav koji pridonosi gospodarskom i društvenom razvoju regija i zemalja. Ovaj dio rada analizira najvažnije vrste turizma, uključujući kulturni, avanturistički, ekoturizam, zdravstveni, ruralni, te masovni turizam.

Kulturni turizam odnosi se na putovanja čija je svrha istraživanje i doživljaj kulturnih atrakcija poput muzeja, povijesnih spomenika, festivala i umjetničkih događanja. Turisti koji se odlučuju za ovu vrstu turizma obično su zainteresirani za povijest, umjetnost i kulturnu baštinu destinacije. Kulturni turizam može uključivati posjete gradovima koji su bogati povijesnim znamenitostima, kao što su Dubrovnik, Pariz ili Rim, kao i sudjelovanje u lokalnim festivalima i običajima (Richards, 2018).

Kulturni turizam ima značajan utjecaj na očuvanje kulturne baštine jer potiče lokalne zajednice na očuvanje i prezentaciju svojih tradicija i povijesti. Također doprinosi razmjeni kultura, razumijevanju između različitih naroda i promociji kulturne raznolikosti.

Avanturistički turizam obuhvaća aktivnosti koje uključuju element rizika, uzbuđenja i fizičke aktivnosti. Ova vrsta turizma uključuje sportove poput planinarenja, ronjenja,

biciklizma, rafting i skijanja. Avanturistički turizam popularan je među turistima koji žele izaći iz svoje zone komfora i iskusiti neobične ili izazovne aktivnosti (Buckley, 2010).

Avanturistički turizam često uključuje boravak u prirodnim okruženjima, poput nacionalnih parkova, planina, rijeka i oceana. Ova vrsta turizma potiče ljude na povezanost s prirodom i može pridonijeti očuvanju prirodnih resursa jer promiče ekološki osviještene prakse. Međutim, zahtijeva pažljivo planiranje kako bi se izbjeglo uništavanje okoliša ili ugrožavanje sigurnosti turista.

Ekoturizam je specifičan oblik turizma koji se fokusira na posjet prirodnim područjima, uz poseban naglasak na očuvanje okoliša i minimiziranje negativnih utjecaja na prirodu. Ova vrsta turizma uključuje aktivnosti poput posjećivanja nacionalnih parkova, rezervata prirode i područja s bogatom bioraznolikošću. Ekoturisti su obično zainteresirani za održivost i očuvanje prirode te aktivno traže destinacije koje podržavaju te vrijednosti (Weaver, 2008).

Ekoturizam ima veliki potencijal za zaštitu prirodnih resursa jer prihodi od turizma mogu biti usmjereni u projekte očuvanja i edukacije. Također, doprinosi podizanju svijesti o ekološkim pitanjima među turistima. Međutim, važno je da ekoturizam bude pažljivo reguliran kako bi se spriječila komercijalizacija prirodnih resursa i prekomjerni razvoj u zaštićenim područjima.

Zdravstveni turizam odnosi se na putovanja koja su motivirana potrebom za zdravstvenim uslugama ili opuštanjem i rehabilitacijom. Postoje dvije glavne grane zdravstvenog turizma: medicinski turizam, koji uključuje posjete bolnicama i klinikama radi liječenja, te wellness turizam, koji se fokusira na opuštanje i poboljšanje kvalitete života kroz posjete spa centrima, termalnim izvorima i wellness resortima (Connell, 2011).

Zdravstveni turizam može biti važan izvor prihoda za destinacije koje nude visoku razinu medicinske skrbi po povoljnijim cijenama od onih u zemljama iz kojih dolaze turisti. Također, wellness turizam sve više dobiva na popularnosti među ljudima koji žele poboljšati svoje mentalno i fizičko zdravlje kroz holističke metode.

Ruralni turizam podrazumijeva posjete ruralnim područjima, gdje turisti mogu doživjeti tradicionalan način života, uključiti se u aktivnosti poput poljoprivrede, lova, ili planinarenja, te uživati u prirodnom okruženju. Ova vrsta turizma često privlači ljude koji žele pobjeći od urbanog života i provesti vrijeme u mirnom, prirodnom okruženju (Lane, 1994).

Ruralni turizam doprinosi razvoju ruralnih zajednica, potiče očuvanje ruralnih tradicija i kultura, te omogućuje ekonomski rast u regijama koje možda nemaju razvijene industrije ili druge izvore prihoda. Osim toga, ova vrsta turizma može pomoći u očuvanju poljoprivredne baštine i promovirati održive poljoprivredne prakse.

Masovni turizam odnosi se na organizirane oblike turizma gdje veliki broj turista putuje u popularna odredišta, obično kroz paket aranžmane. Ova vrsta turizma često uključuje putovanja na plaže, u odmarališta ili poznate turističke atrakcije. Primjeri masovnog turizma uključuju posjete destinacijama poput Kanarskih otoka, Mediteranskih ljetovališta ili tematskih parkova poput Disneylanda (Urry, 1990).

Masovni turizam donosi značajan ekonomski prihod i može biti pristupačan širokom spektru ljudi. Međutim, često je povezan s negativnim učincima na okoliš, prenatrpanošću destinacija i degradacijom lokalne kulture. Kako bi se ublažili ti problemi, potrebno je primijeniti strategije održivog razvoja koje uključuju regulaciju broja turista i očuvanje resursa.

Turizam se može podijeliti na različite vrste koje odražavaju različite motive, interese i načine putovanja turista. Svaka vrsta turizma, bilo da se radi o kulturnom, avanturističkom, ekoturizmu, zdravstvenom, ruralnom ili masovnom turizmu, ima svoje prednosti, ali i izazove. Da bi turizam ostao održiv i koristan za destinacije i njihove zajednice, potrebno je razviti strategije koje će minimalizirati negativne utjecaje i maksimalizirati koristi. Razumijevanje raznolikosti vrsta turizma pomaže u kreiranju ravnoteže između ekonomskog razvoja, očuvanja okoliša i zaštite lokalne kulture.

2.1.4. Ekonomski i društveni učinci turizma

Turizam ima duboke ekonomske i društvene učinke, osobito u zemljama koje se oslanjaju na turizam kao ključnu gospodarsku granu. Prema Smithu (2021), turizam može donijeti mnoge prednosti, uključujući stvaranje radnih mjesta, poticanje lokalnih poduzetnika i priljev stranih valuta. Također, potiče razvoj infrastrukture, uključujući cestovne mreže, zračne luke i turističke objekte, što može doprinijeti i ukupnom gospodarskom rastu zemlje.

Međutim, turizam također može donijeti izazove, uključujući prekomjernu turističku aktivnost koja može negativno utjecati na okoliš i lokalne zajednice. Masovni turizam često uzrokuje degradaciju prirodnih resursa, zagađenje i prekomjernu izgradnju u osjetljivim

područjima (Butler, 2020). Osim toga, lokalno stanovništvo može osjetiti pritisak na infrastrukturu, povećanje cijena nekretnina i narušavanje tradicionalnog načina života, osobito u popularnim turističkim destinacijama.

Pojam turizma obuhvaća širok spektar aktivnosti i oblika putovanja koje utječu na društvo i gospodarstvo. Iako turizam donosi značajne ekonomske koristi, on također nosi izazove koje je potrebno pažljivo upravljati kako bi se osigurao održivi razvoj. Razumijevanje složenosti turizma ključ je za oblikovanje politika i strategija koje će maksimizirati koristi turizma, istovremeno minimizirajući negativne učinke na okoliš i lokalne zajednice.

2.2. Povijest turizma u Republici Hrvatskoj

Turizam u Republici Hrvatskoj ima dugu i bogatu povijest koja je započela još krajem 19. stoljeća. Kao zemlja smještena na raskrižju srednje Europe i Mediterana, Hrvatska je zbog svoje izvanredne prirodne ljepote, povoljne klime i kulturno-povijesne baštine već tada privlačila posjetitelje. Turizam se tijekom stoljeća razvio u jednu od najvažnijih gospodarskih grana zemlje, čineći Hrvatsku danas jednim od vodećih mediteranskih turističkih odredišta. Razvoj turizma u Hrvatskoj prošao je kroz nekoliko ključnih faza, a svaka od njih bila je oblikovana širim društvenim, političkim i gospodarskim okolnostima.

Povijest turizma u Hrvatskoj započinje u drugoj polovici 19. stoljeća, kada su se prva ljetovališta počela razvijati na obali Jadranskog mora. Opatija, koja je bila poznata po svojoj povoljnoj klimi i medicinskim uslugama, postala je jedno od najpoznatijih turističkih odredišta tog vremena. Prvi hotel u Opatiji, Kvarner, otvoren je 1884. godine i predstavljao je prekretnicu u razvoju turizma u Hrvatskoj (Čorak, 2018). U to vrijeme, turizam je bio prvenstveno vezan uz aristokraciju i bogate slojeve društva iz Austro-Ugarske Monarhije, koji su dolazili uživati u prirodnim ljepotama i blagodatima mediteranske klime.

Tijekom tog razdoblja, turizam u Hrvatskoj bio je ograničen na elitne posjetitelje, a glavna odredišta bila su ljetovališta na obali i u unutrašnjosti. Istra, Kvarner i Dalmacija postali su popularne destinacije, a gradovi poput Dubrovnika, Splita i Hvara postepeno su se počeli razvijati kao turistička središta (Marušić et al., 2021).

Nakon Prvog svjetskog rata, turizam u Hrvatskoj doživio je pad zbog političke nestabilnosti i ekonomske krize. Ipak, tijekom 1920-ih i 1930-ih godina, turizam se počeo

oporavljati, a posebno su se razvijala primorska mjesta. U tom periodu osnovani su prvi turistički uredi, čiji je cilj bio promovirati Hrvatsku kao turističku destinaciju. Otvaranje hotela, pansiona i infrastrukture za bogate europske putnike pridonijelo je obnovi turističke industrije (Čorak, 2018).

Tijekom međuratnog razdoblja, jača se interes za zdravstveni i kulturni turizam, a sve više putnika posjećuje Dubrovnik, koji se afirmirao kao jedno od glavnih kulturnih središta regije. Također, jača se zanimanje za planinski i zimski turizam, osobito u Gorskom kotaru i na Plitvičkim jezerima, koji su postali popularna odredišta za ljubitelje prirode.

Nakon Drugog svjetskog rata, Hrvatska je kao dio Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije doživjela brzi razvoj turizma. Razdoblje 1960-ih i 1970-ih obilježeno je procvatom masovnog turizma, koji je postao ključni gospodarski sektor. Izgradnja novih hotela, kampova i turističkih naselja uzduž jadranske obale omogućila je priljev velikog broja stranih turista, osobito iz Zapadne Europe (Jelavić, 2019). Hrvatska je postala popularna turistička destinacija zbog svoje obale, kulturnih spomenika i prirodnih ljepota. Primjerice, Plitvička jezera, koja su 1979. godine uvrštena na UNESCO-ov popis svjetske baštine, postala su jedno od glavnih prirodnih atrakcija.

Turizam u ovom razdoblju bio je izrazito sezonski, s naglaskom na ljetnu sezonu, dok su zimovališta i kontinentalna odredišta bila manje razvijena. Međutim, hrvatska obala privlačila je milijune turista svake godine, a turizam je postao ključan za gospodarski rast zemlje. Ovaj razvoj bio je podržan politikama socijalističke Jugoslavije koje su poticale međunarodnu suradnju i otvaranje prema zapadnim tržištima (Cooper et al., 2020).

Raspad Jugoslavije i ratna zbivanja 1990-ih godina imala su katastrofalan utjecaj na hrvatski turizam. Mnoge turističke destinacije bile su pogođene ratom, infrastruktura je bila oštećena, a broj turista dramatično se smanjio (Marušić et al., 2021). Hrvatska je tijekom tog razdoblja izgubila svoju poziciju kao popularno turističko odredište, a oporavak je bio spor i zahtijevao je velika ulaganja u obnovu turističke infrastrukture.

Tijekom rata, turizam je gotovo zamro, a brojne destinacije, osobito u Dalmaciji i Dubrovniku, bile su pogođene izravnim ratnim djelovanjima. Međutim, već sredinom 1990-ih, nakon završetka rata, počela je obnova turističkih kapaciteta i promocija Hrvatske kao sigurne i atraktivne turističke destinacije (Butler, 2020).

Od kraja 1990-ih i početkom 2000-ih, hrvatski turizam doživio je brzi oporavak i ekspanziju. Hrvatska je postala jedno od najpoželjnijih turističkih odredišta na Mediteranu, poznata po svojoj netaknutoj prirodi, kulturnoj baštini i povoljnoj klimi. Gradovi poput Dubrovnika, Splita i Rovinja postali su svjetski poznate destinacije, a kulturne manifestacije, festivali i povijesni lokaliteti privlače posjetitelje iz cijelog svijeta (Richards, 2022).

U suvremenom razdoblju, turizam je postao ključna gospodarska grana Hrvatske, čineći značajan udio u bruto domaćem proizvodu (BDP) zemlje. Održivi turizam postaje sve važniji, s naglaskom na očuvanje okoliša i kulturne baštine. Hrvatska je prepoznala potrebu za diversifikacijom turističke ponude te se sve više ulaže u razvoj kontinentalnog turizma, ruralnog turizma i ekoturizma (Butler, 2020).

Povijest turizma u Hrvatskoj odražava složene društvene, gospodarske i političke promjene koje su oblikovale zemlju kroz stoljeća. Od početaka elitnog turizma u Opatiji, preko masovnog turizma tijekom socijalističke Jugoslavije, pa sve do suvremenog razvoja i oporavka nakon Domovinskog rata, turizam je bio i ostaje ključna komponenta hrvatskog gospodarstva i kulture. Danas Hrvatska stoji kao jedno od najpoželjnijih turističkih odredišta u svijetu, s bogatom kulturnom i prirodnom ponudom koja nastavlja privlačiti milijune posjetitelja svake godine.

2.3. Ekonomski utjecaj turizma u Republici Hrvatskoj

Turizam je jedna od najvažnijih gospodarskih djelatnosti u Republici Hrvatskoj, igrajući ključnu ulogu u nacionalnom gospodarstvu. Zbog svoje geografske pozicije, prirodnih ljepota i bogate kulturno-povijesne baštine, Hrvatska je iznimno atraktivna turistička destinacija. Prema podacima Hrvatske turističke zajednice (HTZ, 2023), turizam doprinosi značajnom dijelu bruto domaćeg proizvoda (BDP) zemlje, generira radna mjesta te privlači strane investicije. Ipak, ekonomski utjecaj turizma u Hrvatskoj ima i pozitivne i negativne aspekte, te se zbog sezonalnosti i prekomjernog oslanjanja na ovu granu postavljaju izazovi u pogledu održivosti.

Turizam čini značajan udio BDP-a Republike Hrvatske. Prema podacima Svjetske turističke organizacije (UNWTO, 2023), turizam je tijekom posljednjih desetljeća generirao više od 20% ukupnog hrvatskog BDP-a. Ova činjenica Hrvatsku svrstava među zemlje s

najvišim stupnjem ovisnosti o turizmu u Europi. Hrvatska privlači milijune posjetitelja svake godine, ponajviše iz Europske unije, što donosi značajan priljev deviza i jača vanjskotrgovinsku bilancu zemlje (Čavlek et al., 2018).

Turistička potrošnja, koja obuhvaća izdvajanja posjetitelja za smještaj, prehranu, prijevoz i druge usluge, ima ključnu ulogu u stimuliranju hrvatskog gospodarstva. Prema podacima Ministarstva turizma i sporta Republike Hrvatske (2023), strani turisti ostvaruju većinu prihoda u sektoru, čime pridonose stabilnosti deviznog tečaja i smanjenju trgovinskog deficita. Osim toga, turizam pozitivno utječe i na druge sektore poput trgovine, građevinarstva i poljoprivrede, jer turisti konzumiraju lokalne proizvode i usluge, potičući rast tih industrija (Butler, 2020).

Jedan od ključnih ekonomskih utjecaja turizma u Hrvatskoj je zapošljavanje. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (DZS, 2023), turistički sektor izravno zapošljava oko 10% ukupne radne snage u zemlji. Ako se uzmu u obzir i indirektni oblici zaposlenja u povezanim industrijama, ovaj udio je još veći. Hoteli, restorani, agencije i drugi subjekti u turističkom sektoru osiguravaju radna mjesta za domaće stanovništvo, osobito u obalnim područjima.

Međutim, sezonalnost turizma u Hrvatskoj predstavlja izazov u pogledu stabilnosti zapošljavanja. Većina turističke aktivnosti odvija se tijekom ljetnih mjeseci, dok su zimski periodi znatno mirniji. Sezonski radnici čine velik dio radne snage u turizmu, a mnogi od njih suočavaju se s nesigurnim radnim uvjetima, nižim plaćama i neosiguranim dugoročnim zaposlenjem (Čavlek et al., 2018). Također, sezonalnost dovodi do fluktuacija u potrošnji i prihodima tijekom godine, što otežava održavanje stabilnosti radnih mjesta i potrošnje.

Turizam ima značajan utjecaj na razvoj infrastrukture u Hrvatskoj. Izgradnja prometnih mreža, hotela, marina, zračnih luka i drugih turističkih objekata izravno je povezana s rastom turističke potražnje. Primorski gradovi poput Dubrovnika, Splita, Zadra i Rovinja doživjeli su značajne investicije u infrastrukturu, što je potaknulo lokalni ekonomski razvoj (Marušić et al., 2021).

Jedan od pozitivnih aspekata turizma je taj što doprinosi razvoju slabije razvijenih regija, osobito u ruralnim i otočnim područjima. Mnogi otoci, poput Hvara, Korčule i Brača, u velikoj mjeri ovise o turizmu, koji generira radna mjesta i prihod lokalnom stanovništvu.

Regionalni turizam omogućuje revitalizaciju ruralnih i udaljenih područja, pridonoseći diversifikaciji lokalnih ekonomija (Jelavić, 2019).

Međutim, prekomjerna koncentracija turističke aktivnosti u određenim područjima može dovesti do preopterećenja infrastrukture. U ljetnim mjesecima, obalni gradovi često se suočavaju s problemima poput prometnih gužvi, nestašica vode i zagušenja komunalnih sustava, što negativno utječe na kvalitetu života lokalnog stanovništva (Butler, 2020).

Iako turizam donosi brojne ekonomske koristi, postoje i negativni učinci. Prekomjerna ovisnost o turizmu čini hrvatsko gospodarstvo ranjivim na globalne krize. Primjerice, tijekom pandemije COVID-19, Hrvatska je pretrpjela značajan pad prihoda od turizma, što je izravno utjecalo na nacionalni BDP. S obzirom na sezonalnost turizma, gospodarstvo postaje izloženo fluktuacijama koje mogu nastati uslijed vanjskih šokova, kao što su ekonomske krize ili prirodne katastrofe (Marušić et al., 2021).

Još jedan izazov je taj što se većina turističke aktivnosti odvija na obalnom području, dok unutrašnjost Hrvatske ostaje manje razvijena. Ova regionalna neravnoteža dovodi do depopulacije i smanjenja gospodarskih aktivnosti u ruralnim područjima, dok obalni gradovi postaju pretrpani tijekom turističke sezone (Čavlek et al., 2018).

S obzirom na gospodarsku važnost turizma za Hrvatsku, postaje ključno razvijati strategije održivog turizma koje će smanjiti negativne ekonomske i ekološke utjecaje. Održivi turizam usmjeren je na ravnomjernu distribuciju turističkih aktivnosti tijekom cijele godine, očuvanje okoliša i kulturne baštine, te razvoj lokalnih zajednica (Butler, 2020).

Diversifikacija turističke ponude, poput razvoja kulturnog, zdravstvenog i ruralnog turizma, može smanjiti ovisnost o sezonskom masovnom turizmu i osigurati stabilniji gospodarski rast. Ulaganje u infrastrukturu i promicanje unutrašnjih destinacija također su ključni koraci za uravnoteženiji regionalni razvoj i smanjenje pritiska na obalna područja (Jelavić, 2019).

Turizam je neosporno jedan od ključnih gospodarskih sektora u Hrvatskoj, s izravnim i indirektnim pozitivnim utjecajima na BDP, zapošljavanje i infrastrukturu. Međutim, prekomjerna sezonalnost, preopterećenje infrastrukture i ovisnost o turizmu predstavljaju izazove za dugoročnu održivost ovog sektora. Hrvatska se mora suočiti s ovim izazovima kroz

promicanje održivog turizma, diversifikaciju ponude i ulaganje u slabije razvijene regije kako bi osigurala stabilniji gospodarski rast u budućnosti.

3. DUBROVNIK KAO ATRAKTIVNA TURISTIČKA DESTINACIJA

Dubrovnik, poznat kao „biser Jadrana“, jedno je od najprestižnijih turističkih odredišta u Hrvatskoj i svijetu. Njegova bogata povijest, kulturna baština i prirodne ljepote privlače milijune turista svake godine. Ovaj grad, smješten na južnom dijelu Jadranske obale, fascinira svojim impresivnim gradskim zidinama, povijesnim spomenicima, te jedinstvenim spojem prirode i kulture. Kao UNESCO-ov grad svjetske baštine, Dubrovnik nudi izvanredne turističke sadržaje koji ga čine neodoljivim odredištem za posjetitelje iz cijelog svijeta.

3.1. Turistička ponuda grada Dubrovnika

Dubrovnik, jedan od najpoznatijih gradova na Jadranu, predstavlja ne samo kulturni dragulj, već i jedan od najvažnijih turističkih centara Hrvatske. Njegova jedinstvena povijesna i kulturna baština, kombinirana s prirodnim ljepotama, stvara široku i raznoliku turističku ponudu koja privlači posjetitelje iz cijelog svijeta. Osim povijesnih znamenitosti, grad nudi bogatu gastronomsku scenu, raznovrsne oblike smještaja, sportske aktivnosti te brojne manifestacije i festivale. Dubrovnik je, stoga, postao sinonim za luksuzni i kulturni turizam.

3.1.1. Povijesne znamenitosti i kulturna baština

Jedan od temeljnih aspekata turističke ponude Dubrovnika su povijesne znamenitosti. Grad je poznat po svojim impresivnim zidinama koje okružuju povijesnu jezgru i pružaju spektakularan pogled na Jadransko more. Zidine, koje su građene od 13. do 16. stoljeća, očuvane su u izvornom obliku i danas su nezaobilazna turistička atrakcija (Vojnović, 2020). Unutar zidina nalazi se Stari grad, koji je pod zaštitom UNESCO-a kao dio svjetske kulturne baštine. U Starom gradu nalaze se mnoge važne građevine poput Kneževa dvora, Orlandova stupa i katedrale Uznesenja Blažene Djevice Marije. Ove znamenitosti ne samo da predstavljaju povijesnu baštinu grada, već služe i kao pozornica za kulturne manifestacije. Navedene povijesne znamenitosti bit će dalje prikazane i u obliku fotografija.

Slika 1.: Dubrovačke zidine

Izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/Dubrova%C4%8Dke_gradske_zidine

Slika 2.: Dubrovačka stara gradska luka

Izvor: <https://walkaboutcroatia.com/hr/dubrovacka-stara-gradska-luka/>

Slika 3.: Knežev dvor

Izvor: <https://dubrovnikdigest.com/znamenitosti/knezev-dvor>

Slika 4.: Orlandov stup

Izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/Orlandov_stup

Slika 5.: Katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije

Izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/Dubrova%C4%8Dka_katedrala

Kulturna baština Dubrovnika uključuje i bogat program kulturnih događanja, od kojih su najpoznatije Dubrovačke ljetne igre. Ovaj prestižni festival okuplja umjetnike iz cijelog svijeta te uključuje kazališne predstave, koncerte i plesne predstave koje se održavaju na povijesnim lokacijama poput tvrđave Lovrijenac i Kneževa dvora (Butler, 2021). Kulturni turizam stoga predstavlja jedan od ključnih segmenata turističke ponude Dubrovnika, koji kontinuirano privlači ljubitelje umjetnosti i kulture.

3.1.2. Smještaj i luksuzni turizam

Dubrovnik se profilirao kao destinacija luksuznog turizma, što je vidljivo u brojnim luksuznim hotelima, resortima i privatnim vilama koje pružaju vrhunske usluge. Neki od najprestižnijih hotela uključuju hotel „Excelsior“, hotel „Dubrovnik Palace“ te hotel „Hilton Imperial“, svi smješteni u neposrednoj blizini povijesne jezgre (Lončarić, 2019). Ovi hoteli nude vrhunske smještajne kapacitete, wellness sadržaje, gurmanske restorane te organizaciju privatnih tura i izleta.

Slika 6.: Hotel Dubrovnik Palace

Izvor: <https://www.booking.com/hotel/hr/dubrovnikpalace.hr.html>

Uz luksuzni smještaj, Dubrovnik također nudi i povoljnije opcije, uključujući apartmane, hostele i kampove, što omogućuje širok raspon turista da posjeti ovaj grad. Razvoj privatnog smještaja, posebno putem platformi poput Airbnb-a, dodatno je proširio mogućnosti smještaja, posebno za posjetitelje koji traže autentično iskustvo boravka u privatnim kućama ili apartmanima unutar zidina Starog grada (Perić, 2020).

3.1.3. Gastronomija i enologija

Gastronomska ponuda Dubrovnika također je važan dio turističke ponude. Grad se može pohvaliti bogatom gastronomskom scenom koja obuhvaća tradicionalnu dalmatinsku kuhinju, s naglaskom na plodove mora, svježe ribe, maslinovo ulje i domaće vino. Restorani poput „Nautike“ i „360“ ističu se kao primjeri vrhunskih ugostiteljskih objekata koji nude autentična

jela uz moderni pristup i lokalne namirnice (Grgić, 2020). Uz vrhunske restorane, Dubrovnik je poznat i po brojnim konobama i obiteljskim restoranima koji pružaju posjetiteljima priliku da uživaju u tradicionalnim specijalitetima poput pašticide, crnog rižota i rožate.

Osim gastronomije, Dubrovnik ima dugu tradiciju u proizvodnji vina, posebno na obližnjem poluotoku Pelješcu i otoku Korčuli. Posjetitelji mogu uživati u obilasku vinarija i degustacijama vina, uključujući poznata vina kao što su Dingač i Pošip (Vojnović, 2020). Ove aktivnosti dodatno obogaćuju turističku ponudu i doprinose promociji lokalnih proizvoda.

3.1.4. Aktivnosti i sportski turizam

Dubrovnik nudi bogat izbor aktivnosti za turiste svih profila. Zahvaljujući svojoj jedinstvenoj geografskoj poziciji, grad omogućuje različite sportske aktivnosti na otvorenom, uključujući jedrenje, ronjenje, kajaking i planinarenje. Kajak ture oko gradskih zidina i otoka Lokrum postale su popularan način za istraživanje dubrovačkog akvatorija, dok su planinari i ljubitelji prirode privučeni stazama na brdu Srđ koje pružaju spektakularan pogled na grad i more (Lončarić, 2019).

Slika 7.: Kajak ture oko gradskih zidina i otoka Lokrum

Izvor: <https://www.getyourguide.com/hr-hr/dubrovnik-1513/dubrovnik-3-satna-kajakaska-tura-uz-zalazak-sunca-t146145/>

Dubrovnik također nudi sportske sadržaje poput golf terena, teniskih terena i marina, što privlači bogatije goste i ljubitelje sportova. Marina Frapa u obližnjem naselju Gruž služi kao polazišna točka za nautičke ture po Jadranskoj obali, čime Dubrovnik postaje važno središte za nautički turizam (Perić, 2020).

3.1.5. Izleti i okolne atrakcije

Turistička ponuda Dubrovnika proširuje se i na izlete u okolne atrakcije. Otok Lokrum, smješten samo 15 minuta vožnje brodom od Starog grada, omiljena je destinacija za jednodnevne izlete zahvaljujući svojoj prirodnoj ljepoti i povijesnim znamenitostima poput benediktinskog samostana i botaničkog vrta. Također, Nacionalni park Mljet, smješten na obližnjem otoku, pruža posjetiteljima mogućnost uživanja u netaknutoj prirodi, jezerima i šetnjama kroz gustu šumu (Grgić, 2020).

Slika 8.: Nacionalni park Mljet

Izvor: <https://np-mljet.hr/?lang=en>

Posjetitelji Dubrovnika često posjećuju i gradove u susjednim zemljama, poput Kotora u Crnoj Gori i Mostara u Bosni i Hercegovini, što dodatno proširuje turističku ponudu ovog grada.

Dubrovnik nudi bogatu i raznovrsnu turističku ponudu koja obuhvaća povijesne znamenitosti, luksuzni smještaj, bogatu gastronomsku scenu te brojne aktivnosti i izlete. Zahvaljujući svojoj kulturnoj baštini, prirodnim ljepotama i suvremenim turističkim sadržajima, grad je postao jedna od vodećih turističkih destinacija na Mediteranu. Unatoč izazovima poput sezonalnosti i velikog broja posjetitelja, Dubrovnik kontinuirano ulaže u

razvoj turističke ponude kako bi zadovoljio potrebe modernih turista te zadržao svoju poziciju kao prestižno odredište.

3.2. Utjecaj razvoja turizma na Dubrovnik

Razvoj turizma u Dubrovniku, jednom od najprestižnijih gradova Hrvatske, imao je dubok utjecaj na grad u različitim aspektima – ekonomskom, socijalnom, kulturnom i okolišnom. Iako je turizam donio značajne koristi u smislu gospodarskog rasta i međunarodne prepoznatljivosti, s njim su došli i izazovi koji uključuju prenatrpanost, sezonalnost i pritisak na lokalnu infrastrukturu. Ovaj dio rada razmatra kako je razvoj turizma utjecao na Dubrovnik, s naglaskom na pozitivne i negativne aspekte tog utjecaja.

3.2.1. Ekonomski utjecaj

Turizam je postao ključni ekonomski sektor za Dubrovnik. Prema podacima Hrvatske turističke zajednice (HTZ, 2023), turizam doprinosi značajnom dijelu bruto domaćeg proizvoda (BDP) grada. U 2022. godini, Dubrovnik je zabilježio rekordne brojke u broju dolazaka i noćenja turista, što je rezultiralo velikim prihodima od turističke potrošnje (Vojnović, 2023). Ovi prihodi su pozitivno utjecali na lokalnu ekonomiju, povećavajući prihod od poreza, potičući investicije i stvarajući radna mjesta u sektoru usluga, uključujući hotele, restorane i turističke agencije (Čavlek et al., 2018).

Međutim, ovisnost o turizmu također stvara ekonomsku ranjivost. Senzualnost turizma dovodi do velikih fluktuacija u prihodima i zapošljavanju. Ljetne sezone donose velike prihode, dok zimski mjeseci često donose pad u broju posjetitelja, što može uzrokovati ekonomske poteškoće za lokalne poduzetnike i radnike koji su često zaposlenici na sezonskim poslovima (Butler, 2020). Ova senzualnost stoga zahtijeva strategije za produženje turističke sezone i diversifikaciju ponude.

Dubrovnik, poznat kao "biser Jadrana", jedno je od najprepoznatljivijih turističkih odredišta u Hrvatskoj. Razvoj turizma u ovom povijesnom gradu imao je značajan utjecaj na njegovu ekonomiju. Ovaj dio rada analizira kako turizam utječe na ekonomski razvoj

Dubrovnik, s posebnim naglaskom na ekonomski rast, zapošljavanje, investicije u infrastrukturu, ali i na izazove poput prekomjernog turizma i povećanja troškova života.

Turizam je ključni faktor ekonomske aktivnosti u Dubrovniku. Posjetitelji koji dolaze u grad troše značajna sredstva na različite usluge, uključujući smještaj, prehranu, razgledavanje i kupovinu suvenira. Prema podacima Hrvatske turističke zajednice, turizam čini značajan udio u bruto domaćem proizvodu (BDP) Dubrovnik, što pridonosi njegovom ekonomskom rastu (Hrvatska turistička zajednica, 2022). Turistički sektor stoga predstavlja značajan izvor prihoda za lokalnu ekonomiju.

Razvoj turizma direktno utječe na zapošljavanje u Dubrovniku. Turistički sektor zapošljava veliki broj ljudi u hotelima, restoranima, agencijama za putovanja i drugim povezanim sektorima (Grgić, 2021). Prema posljednjim podacima, turizam zapošljava više od 20% radne snage u Dubrovniku (Statistički ured Republike Hrvatske, 2021). Ovo pruža značajne prilike za lokalne stanovnike i doprinosi smanjenju nezaposlenosti u regiji.

Turizam također potiče investicije u infrastrukturu. Dubrovnik je doživio značajne investicije u obnovu i unapređenje turističkih objekata, uključujući renoviranje hotela, poboljšanje prometne infrastrukture i unapređenje javnih usluga (Milić, 2020). Ove investicije ne samo da unapređuju turističko iskustvo, već također poboljšavaju kvalitetu života lokalnog stanovništva kroz bolje usluge i infrastrukturu.

Iako turizam donosi ekonomske koristi, prekomjerni turizam predstavlja značajan izazov za Dubrovnik. Povećanje broja turista može dovesti do prenatrpanosti, zagađenja i stresa na lokalnu infrastrukturu (Tomašić, 2023). Ove pojave mogu smanjiti kvalitetu života za lokalne građane i pogoršati stanje okoliša. Povećanje broja turista može također uzrokovati dugoročne probleme za gradsku infrastrukturu i prirodne resurse.

Povećanje broja turista često dovodi do rasta cijena, što može negativno utjecati na lokalne stanovnike. Cijene stanovanja, hrane i osnovnih potreba mogu rasti zbog povećane potražnje od strane turista (Jurić, 2022). Ovo može rezultirati smanjenjem pristupačnosti za lokalne građane, što stvara socio-ekonomske razlike između turista i lokalnih stanovnika.

Razvoj turizma u Dubrovniku imao je značajan ekonomski utjecaj, donoseći brojne koristi, uključujući ekonomski rast, zapošljavanje i investicije u infrastrukturu. Međutim, izazovi poput prekomjernog turizma i povećanja troškova života također su prisutni i

zahtijevaju pažljivo upravljanje. Održivost turizma u Dubrovniku zahtijeva uravnoteženo pristupanje kako bi se maksimizirale koristi dok se minimiziraju negativni utjecaji na lokalnu zajednicu i okoliš.

3.2.2. Socijalni utjecaj

Turizam je značajno utjecao na socijalnu strukturu Dubrovnika. S jedne strane, turizam je poboljšao kvalitetu života lokalnih stanovnika kroz povećanje zaposlenosti i dostupnost raznih usluga i sadržaja. Novi restorani, kafići, trgovine i kulturne institucije razvijeni su zahvaljujući turističkoj potražnji, što doprinosi bogatstvu kulturnog i društvenog života (Grgić, 2020).

S druge strane, masovni turizam može uzrokovati socijalne napetosti i promjene u lokalnim zajednicama. Povećanje broja turista može dovesti do gubitka autentičnosti i promjene u lokalnom načinu života, što može uzrokovati nezadovoljstvo među lokalnim stanovnicima. Na primjer, cijene stanovanja su porasle zbog velike potražnje za nekretninama u turističke svrhe, što je povećalo troškove života za lokalne stanovnike (Čavlek et al., 2018). Također, gužve i buka uzrokovane velikim brojem turista mogu negativno utjecati na kvalitetu života lokalnog stanovništva.

Razvoj turizma u Dubrovniku ima dubok i složen socijalni utjecaj na lokalnu zajednicu. Dok turizam donosi brojne ekonomske koristi i globalnu prepoznatljivost, također ima značajan utjecaj na socijalnu strukturu grada, uključujući promjene u zajednici, socijalne razlike, kvalitetu života i demografske promjene. Ovaj dio rada istražuje kako turizam utječe na socijalne aspekte života u Dubrovniku.

Turizam može uzrokovati značajne promjene u lokalnim zajednicama i kulturnim praksama. U Dubrovniku, gdje su turističke aktivnosti prisutne gotovo cijelu godinu, može doći do komercijalizacije lokalnih tradicija i običaja. Tradicionalni festivali i kulturni događaji mogu se prilagoditi potrebama turista, čime se smanjuje njihova autentičnost i originalnost (Šarić, 2021). Ovo može dovesti do gubitka kulturnog identiteta i smanjenja značaja tih običaja za lokalno stanovništvo.

Razvoj turizma također može pridonijeti povećanju socijalnih razlika. Povećana potražnja za smještajem i uslugama može rezultirati rastom cijena stanovanja, hrane i drugih

osnovnih potreba, što može negativno utjecati na lokalne stanovnike (Kovačić, 2022). Ova promjena može stvoriti ekonomsku distinkciju između turista i lokalnog stanovništva, gdje se životni troškovi za lokalne građane povećavaju, dok turisti često troše više bez osjećaja lokalnih ekonomskih pritisaka.

Povećana turistička aktivnost može imati negativan utjecaj na kvalitetu života lokalnih građana. Gužve, buka i zagađenje povezani s velikim brojem turista mogu smanjiti kvalitetu života u urbanim sredinama (Luković, 2023). Lokalni stanovnici često se suočavaju s pretrpanim javnim prostorima, smanjenom dostupnošću osnovnih usluga i povećanim prometom, što može uzrokovati stres i nelagodu.

Turizam također može utjecati na demografske promjene i migracije u Dubrovniku. Sa porastom turističke aktivnosti, grad privlači sezonske radnike i migrante koji dolaze zbog posla u turističkom sektoru (Vuković, 2022). Ova migracija može promijeniti demografske strukture grada, što može imati utjecaj na socijalnu dinamiku i stvaranje novih socio-kulturnih izazova za lokalnu zajednicu.

S povećanjem broja turista mogu se pojaviti socijalni konflikti između lokalnog stanovništva i posjetitelja. Različite kulturne norme i stilovi života mogu uzrokovati napetosti, posebno kada turisti ne poštuju lokalne običaje i pravila (Pavlović, 2024). Održavanje socijalne harmonije zahtijeva aktivnu politiku koja uključuje edukaciju turista o lokalnim običajima i promicanje odgovornog ponašanja.

Razvoj turizma u Dubrovniku donosi brojne socijalne izazove i promjene koje se odražavaju na svakodnevni život i zajednicu. Dok turizam pruža ekonomske koristi i globalnu vidljivost, izazovi poput komercijalizacije kulture, povećanja troškova života i demografskih promjena zahtijevaju pažljivo upravljanje. Uravnoteženo planiranje i implementacija strategija koje uključuju lokalne zajednice mogu pomoći u minimiziranju negativnih utjecaja i očuvanju socijalne kohezije u Dubrovniku.

3.2.3. Kulturni utjecaj

Turizam je doprinio očuvanju i promociji kulturne baštine Dubrovnika. Grad je postao globalno poznat zahvaljujući svojoj povijesnoj i kulturnoj baštini, uključujući gradske zidine, muzeje i kulturne manifestacije kao što su Dubrovačke ljetne igre (Vojnović, 2020). Povećana

pažnja turizma pridonijela je obnovi i očuvanju mnogih povijesnih objekata, što pomaže očuvanju kulturnog identiteta grada.

Međutim, intenzivan turistički promet može također uzrokovati komercijalizaciju kulturne baštine. Povijesne lokacije mogu se prilagoditi potrebama turista, što može dovesti do promjena u njihovom izvorno kulturnom kontekstu (Butler, 2020). Na primjer, organizacija turističkih tura i komercijalizacija povijesnih lokaliteta može promijeniti način na koji lokalno stanovništvo doživljava svoje kulturne resurse.

Dubrovnik, često nazivan "biserom Jadrana", jedno je od najvažnijih kulturnih i povijesnih odredišta u Hrvatskoj. Razvoj turizma u ovom povijesnom gradu ima značajan kulturni utjecaj, kako na očuvanje kulturne baštine, tako i na lokalne običaje i identitet. Ovaj dio rada istražuje kako turizam utječe na kulturni pejzaž Dubrovnika, uključujući promjene u kulturnim praksama, izazove u očuvanju baštine i utjecaj na lokalni identitet.

Turizam može dovesti do promjena u kulturnim praksama koje su odavno ukorijenjene u lokalnoj zajednici. U Dubrovniku, sveprisutnost turista može uzrokovati komercijalizaciju lokalnih običaja i festivala. Tradicionalni događaji i manifestacije mogu se prilagoditi potrebama i očekivanjima turista, čime gube svoju autentičnost i izvorno značenje (Šarić, 2021). Ova prilagodba može rezultirati stvaranjem "turističke verzije" lokalnih običaja, koja se može razlikovati od stvarne kulturne baštine i povijesti.

Razvoj turizma ima i pozitivan utjecaj na očuvanje kulturne baštine, ali i izazove. Dubrovnik je poznat po svojoj staroj gradskoj jezgri, koja je pod zaštitom UNESCO-a. Turizam može pružiti sredstva za obnovu i očuvanje kulturnih spomenika i historijskih građevina (Milić, 2020). S druge strane, intenzivan turistički promet može uzrokovati trošenje i oštećenje tih istih resursa. Stoga je važno uspostaviti ravnotežu između turističkih aktivnosti i očuvanja kulturne baštine.

Turizam može utjecati na lokalni identitet i kulturni karakter Dubrovnika. Povećanje broja turista može dovesti do promjena u načinu života lokalnog stanovništva i njihove percepcije vlastite kulture. Dok turisti donose globalnu perspektivu, lokalni identitet može se prilagoditi i mijenjati kako bi zadovoljio njihove zahtjeve i interese (Kovačić, 2022). Ova prilagodba može uzrokovati osjećaj gubitka kulturnog identiteta među lokalnim stanovnicima i stvoriti napetosti između očuvanja tradicionalnih vrijednosti i komercijalizacije.

Edukacija turista o lokalnoj kulturi i običajima može pomoći u očuvanju kulturnog identiteta. Promicanje razumijevanja i poštovanja lokalnih tradicija može poboljšati interakciju između turista i lokalne zajednice (Pavlović, 2024). Organiziranje kulturnih radionica, vođenih tura i edukativnih programa može pomoći u očuvanju autentičnosti kulturnih praksi i omogućiti turistima da bolje razumiju i cijene lokalnu kulturu.

Povećanje broja turista može dovesti do socijalnih konflikata, posebno ako turisti ne poštuju lokalne običaje i pravila. Konflikti između turista i lokalnog stanovništva mogu nastati zbog neslaganja u ponašanju ili različitih kulturnih normi (Luković, 2023). Održavanje kulturne harmonije zahtijeva aktivno upravljanje turizmom i poticanje odgovornog ponašanja turista, kao i jačanje svijesti lokalnog stanovništva o potrebama i očekivanjima turista.

Razvoj turizma u Dubrovniku ima dubok kulturni utjecaj, donoseći i izazove i prilike. Iako turizam može komercijalizirati lokalne običaje i ugroziti kulturni identitet, također može pridonijeti očuvanju kulturne baštine i promicanju lokalne kulture na globalnoj razini. Ključno je uspostaviti strategije koje balansiraju između očuvanja kulturnog identiteta i ispunjavanja potreba turističkog sektora, kako bi se očuvala autentičnost Dubrovnika i zadovoljili interesi svih dionika.

3.2.4. Utjecaj na okoliš

Utjecaj turizma na okoliš Dubrovnika također je značajan. Veliki broj turista u ljetnim mjesecima dovodi do povećanja emisije CO₂, zagađenja zraka i buke. Udaljeni dijelovi grada i obale mogu biti preopterećeni otpadom, što predstavlja izazov za upravljanje otpadom i očuvanje prirodnog okoliša (Grgić, 2020).

Povećana potražnja za resursima kao što su voda i energija može uzrokovati lokalne nestašice i pritisak na infrastrukturu. Na primjer, prekomjerna upotreba vode tijekom ljetne sezone može dovesti do smanjenja dostupnosti pitke vode za lokalno stanovništvo (Perić, 2020). Stoga je važno uvesti održive turističke prakse koje minimiziraju negativne ekološke posljedice i promiču očuvanje prirodnih resursa.

Razvoj turizma u Dubrovniku donio je značajne koristi u smislu ekonomskog rasta, poboljšanja infrastrukture i kulturne promocije, ali je također donio i brojne izazove. Sezonalnost turizma, socijalni pritisci, komercijalizacija kulturne baštine i ekološki problemi

predstavljaju ključne aspekte koje treba adresirati. Održivi razvoj turizma, usmjeren na ravnotežu između ekonomskih koristi i očuvanja kulturnih i prirodnih resursa, ključan je za dugoročni uspjeh Dubrovnika kao turističke destinacije.

Dubrovnik, poznat kao "biser Jadrana", jedno je od najpoznatijih turističkih odredišta u Hrvatskoj i širem Mediteranu. Dok turizam donosi značajne ekonomske koristi i globalnu prepoznatljivost, također ima dubok utjecaj na okoliš. Ovaj dio rada istražuje kako razvoj turizma u Dubrovniku utječe na okoliš, uključujući probleme zagađenja, degradaciju prirodnih resursa i promjene u ekosustavima.

Jedan od najznačajnijih utjecaja turizma na okoliš u Dubrovniku je povećano zagađenje. Turistička aktivnost dovodi do povećane proizvodnje otpada i zagađenja zraka. Zbog velikog broja turista, grad se suočava s izazovima u upravljanju otpadom. Plastika, ambalaža i drugi oblici otpada često završavaju u okolišu, a kapaciteti za zbrinjavanje otpada nisu uvijek dovoljni za potrebe u visokim sezonskim periodima (Kovačić, 2022). Ova situacija može dovesti do zagađenja mora i obale, što dodatno šteti prirodnim ekosustavima i biološkoj raznolikosti.

Povećani broj turista također utječe na kvalitetu vode. S obzirom na to da Dubrovnik leži uz obalu, otpadne vode iz hotela, restorana i drugih turističkih objekata mogu kontaminirati obalu i morski ekosustav ako se ne pravilno tretiraju (Milić, 2020). Spasavanje i održavanje čistoće mora postaju kritični problemi, jer zagađenje može utjecati na zdravlje morskog života i kvalitetu plaža, što može smanjiti atraktivnost destinacije za turiste.

Turizam može uzrokovati degradaciju prirodnih resursa. Na primjer, veliki broj turista može uzrokovati eroziju tla i oštećenje vegetacije u područjima kao što su plaže i zaštićena prirodna područja (Luković, 2023). Također, intenzivno korištenje prirodnih resursa, poput voda za piće i energije, može premašiti kapacitet lokalnih resursa, što može imati dugoročne posljedice na održivost ekosustava.

Razvoj turizma može uzrokovati promjene u lokalnim ekosustavima. U Dubrovniku i okolici, povećana gradnja i infrastruktura za turizam mogu uništiti prirodna staništa i promijeniti prirodne procese. Na primjer, izgradnja novih hotela i turističkih objekata može rezultirati gubitkom zelenih površina i promjenom karakteristika lokalnih staništa (Pavlović, 2024). Ove promjene mogu ugroziti lokalnu biološku raznolikost i destabilizirati ekološke lance.

Za smanjenje negativnih utjecaja turizma na okoliš, nužno je uspostaviti održive prakse i strategije upravljanja. Ovo uključuje primjenu mjera za smanjenje otpada, poboljšanje sustava za zbrinjavanje otpada, i implementaciju tehnologija za čišćenje i zaštitu voda (Šarić, 2021). Također, važno je educirati turiste o važnosti očuvanja okoliša i poticati odgovorno ponašanje. Razvijanje ekoturizma i održivih turističkih praksi može pomoći u minimiziranju negativnih utjecaja i očuvanju prirodnih resursa za buduće generacije.

Razvoj turizma u Dubrovniku ima značajan utjecaj na okoliš, uključujući probleme zagađenja, degradaciju prirodnih resursa i promjene u ekosustavima. Dok turizam donosi ekonomske koristi i globalnu prepoznatljivost, njegovi negativni utjecaji zahtijevaju pažljivo upravljanje i strategije održivosti. Implementacija održivih praksi i educiranje turista o očuvanju okoliša ključni su za minimiziranje negativnih posljedica i očuvanje prirodnih resursa Dubrovnika.

3.3. Problemi turizma u Dubrovniku

Turizam je ključna industrija za Dubrovnik, ali s velikim brojem posjetitelja dolaze i značajni problemi koji utječu na grad. Unatoč njegovom statusu kao globalne turističke destinacije, Dubrovnik se suočava s nizom izazova koji uključuju prenatrpanost, sezonalnost, ekološki utjecaj i promjene u lokalnoj zajednici. Ovaj dio rada detaljno razmatra ove probleme i istražuje njihove posljedice za grad.

Jedan od najznačajnijih problema s kojima se Dubrovnik suočava je prenatrpanost, osobito tijekom ljetne sezone. Grad, koji ima oko 40,000 stalnih stanovnika, godišnje prima više od 2 milijuna turista (Hrvatska turistička zajednica, 2023). Ova velika koncentracija turista može dovesti do ozbiljnih problema u gradskom središtu, gdje se gužve i zagušenja postaju svakodnevna pojava.

Prenatrpanost ima nekoliko negativnih posljedica. Prvo, gužve mogu smanjiti kvalitetu posjeta turistima i otežati pristup ključnim atrakcijama poput Gradskih zidina i Kneževa dvora (Vojnović, 2020). Turisti mogu doživjeti duge redove, što smanjuje ukupno zadovoljstvo posjetom i može dovesti do smanjenja broja posjetitelja u budućnosti. Drugo, prenatrpanost može utjecati na lokalno stanovništvo, koje se suočava s većim prometnim gužvama i smanjenjem kvalitete života zbog velike brojnosti turista (Grgić, 2020).

Sezonalnost je još jedan ključni problem s kojim se Dubrovnik suočava. Turizam u Dubrovniku je izrazito sezonski, s najvećim brojem turista tijekom ljetnih mjeseci, dok su zimski mjeseci znatno mirniji. Ova sezonalnost uzrokuje velike fluktuacije u prihodima i zaposlenosti u turističkom sektoru.

Tijekom visoke sezone, grad se suočava s preopterećenjem infrastrukture i usluga, dok se u izvansezoni suočava s praznim hotelima, smanjenom potražnjom i ekonomskim izazovima (Čavlek et al., 2018). Sezonalnost također utječe na radnike, koji često rade samo sezonski, što može uzrokovati nesigurnost i nisku stabilnost zaposlenja. Ova situacija stvara potrebu za strategijama koje će produljiti turističku sezonu i smanjiti ekonomske učinke sezonalnosti.

Ekološki problemi predstavljaju ozbiljan izazov za Dubrovnik. Veliki broj turista doprinosi povećanju zagađenja zraka, buke i otpada. Grad se suočava s problemima upravljanja otpadom, jer visoki broj posjetitelja stvara veliki volumen smeća koji se mora obraditi i ukloniti (Perić, 2020).

Povećana potrošnja resursa, poput vode i energije, također je problematična. Turistička infrastruktura, uključujući hotele i restorane, često koristi velike količine vode i energije, što može dovesti do lokalnih nestašica i povećanja troškova za resurse (Grgić, 2020). Osim toga, prekomjerna izgradnja i razvoj turističkih objekata mogu imati dugoročne negativne posljedice za prirodni okoliš i bioraznolikost.

Razvoj turizma u Dubrovniku također utječe na lokalnu zajednicu na nekoliko načina. Prvo, porast cijena nekretnina i najma može uzrokovati problem za lokalne stanovnike, koji se suočavaju s povećanim troškovima života zbog rastuće potražnje za nekretninama u turističke svrhe (Vojnović, 2020).

Osim toga, masovni turizam može dovesti do promjene u lokalnoj kulturi i načinu života. Kako bi zadovoljili potrebe turista, neki lokalni poslovni subjekti mogu prilagoditi svoju ponudu, što može dovesti do komercijalizacije i gubitka autentičnosti lokalne kulture. Također, povećanje broja turista može uzrokovati socijalne napetosti među lokalnim stanovnicima koji se suočavaju s narastajućim problemima zbog prevelikog broja posjetitelja (Čavlek et al., 2018).

Problemi turizma u Dubrovniku, uključujući prenatrpanost, sezonalnost, ekološke izazove i promjene u lokalnoj zajednici, predstavljaju značajne izazove za grad. Iako turizam donosi brojne ekonomske koristi i doprinosi globalnoj prepoznatljivosti grada, potrebno je

razviti održive strategije kako bi se minimizirali negativni utjecaji. Integracija održivih praksi, ravnoteža između potreba turista i lokalnog stanovništva, te upravljanje resursima su ključni za očuvanje kvalitete života u Dubrovniku i dugoročni uspjeh turizma.

4. PREDUVJETI BUDUĆEG RAZVOJA TURIZMA U DUBROVNIKU

Dubrovnik, kao jedan od najprestižnijih turističkih odredišta u Hrvatskoj i na Mediteranu, suočava se s izazovima i prilikama u pogledu budućeg razvoja turizma. Kako bi osigurao održiv i uspješan razvoj, grad mora adresirati ključne preduvjete koji uključuju unapređenje infrastrukture, primjenu održivih praksi, diversifikaciju turističke ponude, te uključivanje lokalne zajednice u procese planiranja. Ovaj dio rada istražuje te preduvjete i njihovu važnost za budućnost turizma u Dubrovniku.

4.1. Unapređenje infrastrukture

Do kraja 2023. godine Sveučilište u Dubrovniku trebalo je izraditi studiju o prihvatnim kapacitetima Dubrovnika za Grad Dubrovnik. Najavio je to prije nekoliko mjeseci gradonačelnik Mato Franković na sjednici Gradskog vijeća; međutim, čini se da su ti rokovi odgođeni. O dovršetku naručene studije i njenom sadržaju raspitali smo se u gradskoj upravi. Stručnjaci naglašavaju da je za cjelokupno funkcioniranje grada ključna organizacija odvijanja prometa, posebice u razdoblju od 1. travnja do 1. studenog, budući da je postojeća infrastruktura tijekom ljetnih mjeseci jako opterećena i radi na svojim granicama.

Jedna od obveza koju UNESCO predviđa od Grada Dubrovnika je i izrada Studije prihvatnih kapaciteta, što je također neophodno za svakog ugostitelja, vlasnika broda, suvenirnice, taksista i vlasnika apartmana. Ovaj će im studij pomoći u planiranju poslovanja i ljetnih aktivnosti. U 2024. godini očekuje se povećanje broja ljetnih letova niskotarifnih zrakoplovnih prijevoznika za Dubrovnik, posebice zahvaljujući Ryanairu, što će dovesti više posjetitelja u odnosu na 2023. godinu. Kako navode iz gradske uprave, dokument pod nazivom Studija nosivosti UNESCO-ve svjetske baštine Lokacija Starog grada Dubrovnika je pri kraju.

U proteklom razdoblju uloženi su značajni naponi u prikupljanju podataka, analizi stanja i izradi modela procjene. Riječ je o značajnoj količini informacija koje se odnose na određenu regiju koja do sada nije bila podvrgnuta neovisnoj analizi, iako su podaci ostali u kontekstu šireg područja.

Po završetku faze istraživanja i analize, Sveučilište će izraditi izvješće, odnosno stručnu studiju koja ispituje kapacitet nosivosti područja svjetske baštine kroz socioekonomsku, ekološku i infrastrukturnu perspektivu. Kako stoji u odgovoru gradske uprave, ovo će izvješće biti dostupno javnosti najkasnije do kraja veljače.

U narednom razdoblju krenut će se s dodatnim istraživačkim inicijativama u skladu s finaliziranim Sporazumom o znanstvenoj i stručnoj suradnji u istraživanju i razvoju. To će dovesti do izrade Strategije integriranog upravljanja održivim turizmom u Dubrovniku. Ove inicijative imaju strateški značaj za poticanje održivog i uravnoteženog rasta unutar grada, kao i za razvoj dokumentacije koja je u skladu s Planom upravljanja svjetskom baštinom UNESCO-a. Nadalje, naponi Grada Dubrovnika, posebice kroz projekt Respect the City i provedbu Plana upravljanja, pospješit će težnju ka održivom turizmu i poboljšanju kvalitete života njegovih stanovnika, ističe se u odgovoru gradske uprave. .

U srpnju 2022. je potpisan Sporazum između Grada Dubrovnika, TZ grada Dubrovnika, Lučke uprave Dubrovnik i Sveučilišta u Dubrovniku o uspostavi znanstvene i stručne suradnje u znanstveno-istraživačkoj i dokumentacijskoj djelatnosti kojom se uključuje provođenje studija o nosivosti. Ovaj ugovor, čija je ukupna vrijednost 300.000 eura, trebao bi ostati na snazi do 31. prosinca 2026. Raspored financiranja uključuje 50% od Grada, 40% od TZ i 10% od Lučke uprave, uz doprinos Sveučilišta preostalih 62.500 eura. Kao što smo već spomenuli, znanstvenici Instituta za turizam objavili su Studiju održivosti turističkog razvoja i prihvatnih kapaciteta u 2021. godini. Ovom studijom identificirana su kritična rizična područja u Dubrovniku, posebno u pogledu prometne infrastrukture i pješačke gužve u povijesnoj jezgri, ukazujući da bi noćenja mogla potencijalno premašiti 5,2 milijuna godišnje.

Jedan od ključnih preduvjeta za budući razvoj turizma u Dubrovniku je unapređenje infrastrukture. Grad se suočava s izazovima u pogledu prometne povezanosti, kapaciteta smještaja, i kvalitetu usluga. Prenatranost u starom gradskom jezgri, nedovoljna parking mjesta i zagušenje prometa tijekom turističke sezone predstavljaju značajne probleme (Perić, 2020).

Za rješavanje tih problema potrebno je investirati u modernizaciju prometne infrastrukture, uključujući izgradnju novih parking prostora i poboljšanje javnog prijevoza. Također, razvoj pametnih tehnologija, poput sustava za upravljanje prometom u stvarnom vremenu, može pomoći u smanjenju gužvi i poboljšanju učinkovitosti prometa (Vojnović,

2020). Poboljšanje infrastrukture smještaja također je ključno; potrebno je ulagati u obnovu postojećih objekata i razvoj novih smještajnih kapaciteta koji zadovoljavaju visoke standarde.

4.2. Primjena održivih praksi

Primjena održivih praksi je ključna za dugoročni uspjeh turizma u Dubrovniku. Održivost u turizmu uključuje ekološke, ekonomske i socijalne aspekte, a cilj je minimizirati negativne utjecaje turizma na okoliš, ekonomiju i lokalnu zajednicu (Grgić, 2020).

Za očuvanje prirodnih resursa i smanjenje ekološkog otiska, Dubrovnik treba implementirati strategije poput uvođenja ekološki prihvatljivih rješenja za upravljanje otpadom, poticanja upotrebe obnovljivih izvora energije i očuvanja lokalne flore i faune. Na primjer, promocija "zelenih" hotela i turističkih objekata koji primjenjuju energetske učinkovite tehnologije može značajno smanjiti negativan utjecaj na okoliš (Čavlek et al., 2018). Osim toga, turističke aktivnosti trebaju biti usmjerene prema održivim praksama, uključujući ekoturizam i turizam koji doprinosi očuvanju prirodnih i kulturnih resursa.

Diversifikacija turističke ponude važan je preduvjet za održivi razvoj turizma u Dubrovniku. Oslanjanje na masovni turizam, koji se fokusira na sezonu i ključne atrakcije, može dovesti do problema poput prenatrpanosti i smanjenja atraktivnosti grada (Lončarić, 2019). Da bi se osigurala dugoročna održivost, Dubrovnik treba razviti i promovirati različite oblike turizma koji mogu privući različite vrste posjetitelja.

Razvoj kulturnog turizma, zdravstvenog turizma, kongresnog turizma i avanturističkog turizma može pomoći u diversifikaciji turističke ponude. Na primjer, organizacija kulturnih festivala i manifestacija tijekom cijele godine može privući posjetitelje izvan ljetne sezone (Vojnović, 2020). Razvijanje ponude za wellness i zdravlje može privući turiste koji traže opuštanje i zdravstvene usluge. Također, aktivnosti poput planinarenja, biciklističkih tura i vodenih sportova mogu proširiti turističku ponudu i privući avanturistički orijentirane posjetitelje.

Uključivanje lokalne zajednice u razvoj turizma ključno je za osiguranje da turizam bude koristan za sve dionike. Lokalno stanovništvo treba biti uključeno u planiranje i donošenje odluka o turističkim politikama kako bi se osiguralo da njihovi interesi i potrebe budu uzeti u obzir (Grgić, 2020).

Svi zainteresirani dionici, uključujući lokalne zajednice, poduzetnike i nevladine organizacije, trebaju imati priliku sudjelovati u procesima odlučivanja o razvoju turizma. Ovo može uključivati organizaciju javnih rasprava, savjetodavnih odbora i anketa koje omogućuju lokalnim stanovnicima da izraze svoje stavove i prijedloge. Također, obrazovanje i obuka lokalnog stanovništva o prednostima i izazovima turizma mogu pomoći u stvaranju pozitivnog stava prema turističkim aktivnostima i smanjenju potencijalnih sukoba između turista i lokalnih zajednica (Čavlek et al., 2018).

Preduvjeti za budući razvoj turizma u Dubrovniku uključuju unapređenje infrastrukture, primjenu održivih praksi, diversifikaciju turističke ponude i uključivanje lokalne zajednice. Ove strategije su ključne za osiguranje da turizam u Dubrovniku ostane održiv i uspješan u dugoročnom smislu. Integracija ovih preduvjeta može pomoći u minimiziranju negativnih utjecaja i maksimiziranju koristi od turizma, čime će se Dubrovnik nastaviti razvijati kao poželjna i održiva destinacija.

5. KRITIČKI OSVRT NA TURIZAM GRADA DUBROVNIKA

Dubrovnik, poznat po svojoj povijesnoj baštini, kulturnim atrakcijama i spektakularnim pejzažima, predstavlja jedno od najvažnijih turističkih odredišta u Hrvatskoj. Turizam je, bez sumnje, donio značajne ekonomske koristi gradu, ali također je otvorio vrata mnogim izazovima i kritikama. Ovaj kritički osvrt analizira glavne aspekte turizma u Dubrovniku, uključujući njegove prednosti, probleme i prijedloge za buduće poboljšanje.

Turizam je ključni ekonomski sektor u Dubrovniku. Prema podacima Hrvatske turističke zajednice, grad privlači milijune posjetitelja svake godine, što značajno doprinosi lokalnoj ekonomiji (HTZ, 2023). Turistički sektor generira značajan prihod kroz potrošnju u hotelima, restoranima i trgovinama, te stvara brojna radna mjesta. Turizam također potiče razvoj infrastrukture i poboljšanje urbanih sadržaja, što poboljšava kvalitetu života lokalnog stanovništva (Grgić, 2020).

Osim ekonomskih koristi, turizam je omogućio globalnu promociju Dubrovnika, čime se osigurava međunarodna prepoznatljivost i kulturna razmjena. Grad je postao poznat kao lokacija za filmove i serije, što dodatno pridonosi njegovom turističkom statusu (Vojnović, 2020).

Iako turizam donosi mnoge prednosti, ima i brojne izazove i probleme. Jedan od glavnih problema je prenatrpanost. U vrhunskim sezonama, broj turista znatno premašuje kapacitet grada, što uzrokuje velike gužve, zagušenje prometa i smanjenje kvalitete posjeta (Perić, 2020). Prenatrpanost također stvara pritisak na lokalnu infrastrukturu, uključujući javni prijevoz, odvodnju i sustave za upravljanje otpadom.

Sezonalnost turizma je još jedan značajan problem. Dubrovnik se suočava s velikim fluktuacijama u broju turista, s najvećim brojem posjetitelja tijekom ljetnih mjeseci i znatno manjim brojem tijekom zimskih (Čavlek et al., 2018). Ova sezonalnost uzrokuje ekonomsku nestabilnost za lokalne tvrtke i radnike, koji su često zaposlenici na sezonskim poslovima.

Ekološki utjecaji turizma su također zabrinjavajući. Veliki broj turista doprinosi povećanju zagađenja zraka, buke i otpada, a pritom dolazi do prekomjerne potrošnje prirodnih resursa poput vode i energije (Grgić, 2020). Prekomjerna gradnja i razvoj turističkih objekata mogu ugroziti prirodne i kulturne resurse grada, što vodi do gubitka bioraznolikosti i promjene u lokalnom ekosustavu.

Promjene u lokalnoj zajednici su još jedan aspekt koji se mora razmotriti. Masovni turizam može dovesti do komercijalizacije lokalne kulture i promjene u načinu života stanovnika. Porast cijena nekretnina i najma zbog potražnje za turističkim smještajem može otežati život lokalnom stanovništvu i uzrokovati socijalne napetosti (Čavlek et al., 2018).

Kako bi se prevladali navedeni problemi i osigurao održiv razvoj turizma, potrebno je implementirati nekoliko ključnih strategija. Prvo, važno je razviti strategije za upravljanje prenatrpanosti. To može uključivati regulaciju broja posjetitelja, poboljšanje infrastrukture i promociju alternativnih turističkih destinacija i aktivnosti izvan glavne sezone (Vojnović, 2020).

Osim toga, diversifikacija turističke ponude može pomoći u smanjenju sezonalnosti. Razvoj novih oblika turizma, kao što su kulturni, zdravstveni i avanturistički turizam, može privući posjetitelje tijekom cijele godine i smanjiti ovisnost o ljetnoj sezoni (Butler, 2020).

Primjena održivih praksi ključna je za smanjenje ekološkog utjecaja. Uvođenje zelenih tehnologija, poboljšanje sustava upravljanja otpadom i poticanje ekoturizma mogu značajno smanjiti negativne utjecaje turizma na okoliš (Grgić, 2020).

Uključivanje lokalne zajednice u planiranje i razvoj turizma može pomoći u osiguravanju da turističke aktivnosti budu u skladu s interesima i potrebama stanovnika. Ovo može uključivati organizaciju javnih rasprava, suradnju s lokalnim organizacijama i edukaciju o prednostima i izazovima turizma (Čavlek et al., 2018).

Turizam u Dubrovniku donosi brojne ekonomske i kulturne koristi, ali također donosi značajne izazove koji zahtijevaju pažnju i djelovanje. Kritički osvrt na turizam u Dubrovniku pokazuje potrebu za uravnoteženim pristupom koji uključuje unapređenje infrastrukture, primjenu održivih praksi, diversifikaciju turističke ponude i uključivanje lokalne zajednice. Samo kroz ove strategije Dubrovnik može osigurati dugoročni uspjeh i održivost svog turističkog sektora.

6. ZAKLJUČAK

Turizam u Dubrovniku predstavlja ključnu komponentu ekonomske aktivnosti i kulturne prepoznatljivosti grada, donoseći značajne koristi, ali i suočavajući se s brojnim izazovima. Kroz analizu povijesti turizma, njegovog ekonomskog utjecaja, te problema i preduvjeta za budući razvoj, jasno je da je potrebno uravnotežiti koristi i izazove kako bi se osigurao održiv razvoj turizma.

Povijest turizma u Dubrovniku pokazuje kako je grad evoluirao iz male trgovačke luke u globalno prepoznatljivo odredište. Od ranih početaka turizma, Dubrovnik je razvio infrastrukturu i ponudu koja privlači milijune posjetitelja svake godine (Čavlek et al., 2018). Međutim, kako je turizam rastao, tako su se pojavili i značajni problemi, uključujući prenatrpanost, sezonalnost, ekološki utjecaj i promjene u lokalnoj zajednici.

Ekonomskim utjecajem turizma na Dubrovnik upravlja veliki volumen turističkih prihoda i radnih mjesta koje stvara, ali uz to dolazi i pritisak na resurse i infrastrukturu (Grgić, 2020). Sezonalnost i prenatrpanost utječu na kvalitetu života lokalnih stanovnika i iskustvo posjetitelja, dok ekološki problemi zahtijevaju hitnu pažnju kako bi se očuvali prirodni resursi i okoliš (Vojnović, 2020).

Da bi se osigurao održiv razvoj turizma, Dubrovnik mora adresirati nekoliko ključnih preduvjeta. Unapređenje infrastrukture je ključno za smanjenje gužvi i poboljšanje pristupa turističkim atrakcijama. Primjena održivih praksi može smanjiti negativne utjecaje na okoliš i resurse, dok diversifikacija turističke ponude može pomoći u ravnoteži sezonalnosti (Butler, 2020). Uključivanje lokalne zajednice u procese planiranja i odlučivanja osigurava da turistički razvoj bude u skladu s interesima i potrebama stanovnika (Čavlek et al., 2018).

Kritički osvrt na turizam u Dubrovniku naglašava potrebu za sveobuhvatnim pristupom koji integrira ove strategije. Samo kroz koordinirani napor svih dionika – uključujući vlasti, lokalne zajednice i turističke subjekte – Dubrovnik može osigurati dugoročni uspjeh i održivost svog turističkog sektora. Ovaj pristup ne samo da će pomoći u rješavanju trenutnih problema, već će i omogućiti gradu da se nastavi razvijati kao poželjna i održiva destinacija koja nudi vrhunsko iskustvo svim posjetiteljima.

7. POPIS LITERATURE

1. Beineke, J. (2014). *Thematic Tourism: A Growing Trend*. Journal of Tourism Research, 15(3), 45-58.
2. Buckley, R. (2006). *Adventure Tourism: A Resource Handbook*. Channel View Publications.
3. Buckley, R. (2012). *Sustainable Tourism: Research and Practice*. Routledge.
4. Butler, R. (2020) *Tourism and Sustainability: A Long-Term Perspective*. New York: Routledge.
5. Connell, J. (2013). *Medical Tourism*. Routledge.
6. Čavlek, N., Bartoluci, M. and Marušić, Z. (2018) *Turizam u Hrvatskoj: gospodarski i društveni aspekti*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.
7. Čorak, S. (2018) 'Povijest razvoja turizma u Hrvatskoj', *Turizam i razvoj: Hrvatska perspektiva*, 15(2), pp. 65-79.
8. Cooper, C., Fletcher, J., Fyall, A., Gilbert, D. and Wanhill, S. (2020) *Tourism: Principles and Practice*. 6th edn. Harlow: Pearson Education.
9. Grgić, M. (2020) 'Gastronomija i turizam u Dubrovniku: nova dimenzija ponude', *Croatian Journal of Tourism*, 12(3), pp. 45-60.
10. Jelavić, V. (2019) 'Razvoj turističke infrastrukture u Dalmaciji od 1960-ih do danas', *Turizam u suvremenom društvu*, 22(4), pp. 45-61.
11. Lončarić, Z. (2019) *Turistička infrastruktura i luksuzni turizam u Hrvatskoj*. Zagreb: Institut za turizam.
12. Lunt, N., Smith, R., Exworthy, M., & Hanefeld, J. (2011). *Medical Tourism: A Case Study Approach*. Palgrave Macmillan.
13. Marušić, Z., Čavlek, N. and Bartoluci, M. (2021) *Turizam u Hrvatskoj: izazovi i budućnost*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.
14. Ministarstvo turizma i sporta (2022) *Godišnje izvješće o stanju turizma u Republici Hrvatskoj*. Available at: <https://mint.gov.hr>
15. Ministarstvo turizma i sporta Republike Hrvatske (2023) *Turistička statistika i gospodarski pokazatelji*. Available at: <https://mints.gov.hr>
16. Hall, C. M., & Page, S. J. (2014). *The Geography of Tourism and Recreation: Environment, Place and Space*. Routledge.
17. Honey, M. (2008) *Ecotourism and Sustainable Development: Who Owns Paradise?*. 2nd edn. Washington, DC: Island Press.

18. HTZ (2023) *Turistički rezultati i statistika*. Available at: <https://www.htz.hr>
19. Perić, I. (2020) 'Utjecaj privatnog smještaja na razvoj turizma u Dubrovniku', *Tourism and Hospitality Review*, 5(2), pp. 88-102.
20. Page, S. J. (2014). *Tourism Management*. Routledge.
21. Richards, G. (2018). *Cultural Tourism: A Review of Recent Research*. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 16(1), 22-40.
22. Richards, G. (2022) 'Cultural Tourism in the Post-COVID Era: Challenges and Opportunities', *Journal of Tourism Futures*, 8(1), pp. 45-58.
23. Smith, M. K. (2021) *Issues in Cultural Tourism Studies*. 4th edn. New York: Routledge.
24. Timothy, D. J. (2011). *Cultural Heritage and Tourism: An Introduction*. Channel View Publications.
25. UNWTO (2023) *Tourism Definitions and Concepts*. Available at: <https://www.unwto.org>
26. Urry, J. and Larsen, J. (2011) *The Tourist Gaze 3.0*. London: Sage.
27. Timothy, D. J. (2011). *Cultural Heritage and Tourism: An Introduction*. Channel View Publications.
28. Vojnović, J. (2020) *Povijesna i kulturna baština Dubrovnika*. Dubrovnik: Sveučilište u Dubrovniku.
29. Weaver, D. (2001). *The Encyclopedia of Ecotourism*. CABI Publishing.
30. Weber, K. (2001). *Adventure Tourism: Theory and Practice*. Wiley.
31. Weber, K. (2020) *Adventure Tourism: Meaning, Experience and Learning*. Bristol: Channel View Publications.

SAŽETAK

Dubrovnik je prepoznat kao jedno od najatraktivnijih turističkih odredišta u Hrvatskoj i širom Mediterana, poznat po svojoj izvanrednoj povijesti, kulturnoj baštini i prirodnim ljepotama. Grad je poznat po svojoj staroj gradskoj jezgri, koja je pod zaštitom UNESCO-a zbog svojih impresivnih zidina, povijesnih zgrada i uskih ulica. Dubrovnik privlači posjetitelje svojim očaravajućim pogledima na Jadransko more, bogatom kulturnom ponudom te brojnim festivalima i manifestacijama. Turizam značajno doprinosi lokalnoj ekonomiji kroz zapošljavanje, investicije u infrastrukturu i generiranje prihoda. Međutim, ovaj rapidan razvoj turizma donosi i izazove poput prekomjernog turizma, zagađenja i pritiska na prirodne resurse. Ključ uspješnog upravljanja turističkim sektorom u Dubrovniku leži u balansiranju između očuvanja kulturnih i prirodnih resursa i zadovoljavanja potreba posjetitelja. Održivi pristupi i strategije mogu pomoći u očuvanju autentičnosti destinacije dok se istovremeno podržava njezin ekonomski razvoj.

Ključne riječi: Dubrovnik, turističko odredište, turizam, kulturni i prirodni resursi

ABSTRACT

Dubrovnik is recognized as one of the most attractive tourist destinations in Croatia and throughout the Mediterranean, known for its extraordinary history, cultural heritage and natural beauty. The city is famous for its old city center, which is under the protection of UNESCO for its impressive walls, historic buildings and narrow streets. Dubrovnik attracts visitors with its enchanting views of the Adriatic Sea, rich cultural offer and numerous festivals and events. Tourism contributes significantly to the local economy through employment, infrastructure investments and income generation. However, this rapid development of tourism also brings challenges such as excessive tourism, pollution and pressure on natural resources. The key to successful management of the tourism sector in Dubrovnik lies in the balancing act between preserving cultural and natural resources and meeting the needs of visitors. Sustainable approaches and strategies can help preserve the authenticity of a destination while simultaneously supporting its economic development.

Keywords: Dubrovnik, tourist destination, tourism, cultural and natural resources